

شماره : 17

نشر پاداشی

بابت مال
ذکاة

الرابطة الثقافية الإسلامية العالمية

International Islamic Cultural Association

انجمن فرهنگی جهانی اسلامی

فاص برای دانشجویان

تاریخ: 2013/4/25

(صرفات)

صرف مال در راه خدا که دارای ابواب و طرق زیاد است، اجر و پاداش مضاعف دارد: [مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِئَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ] (مثل کسانی که دارائی خود را در راه خدا صرف می‌کنند ، همانند دانه‌ای است که هفت خوشه برآرد و در هر خوشه صد دانه باشد ، و خداوند برای هر که بخواهد آن را چندین برابر می‌گرداند ، و خدا (قدرت و نعمتش) فراخ (و از همه چیز) آگاه است .) بقره- 261

صرف مال بسیار و خرج مال اندک، وابستگی به تثبیت ضمیر دارد که تحصیل مرضاتِ الله جل جلاله توأم با ثبات و استقامت می باشد، در این صورت که، نیتِ خالص و طلبِ رضای خداوند متعال معیار است، صدقهٔ مذکور اجر و ثواب زیاد خواهد داشت: [وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِّنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ يَرْبُوعًا أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلَّ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ] (مثل کسانی که دارائی خود را برای خوشنودی خدا و استوار کردن جانهای خود (بر ایمان و احسان) صرف می‌کنند ، همچون مثل باغی است که روی پشته‌ای باشد (و از هوای آزاد و نور آفتاب به حدّ کافی بهره گیرد) و باران شدیدی بر آن ببارد و در نتیجه چندین برابر میوه دهد ، و اگر هم باران شدیدی بر آن نبارد ، باران خفیفی بر آن ببارد ، (به سبب خاك خوب و آفتاب مناسب و هوای آزاد ، باز هم بیار نشیند) ، و آنچه را انجام می‌دهید خدا می‌بیند .) بقره- 265

فعل خیرات مسلمان را به تسامح و عفو و گذشت و سهل گیری عادت می دهد، قبح صعب پسندی و بی مروتی در قلبش جایگزین می گردد، و در آخرت حزن و اندوه وی زایل می شود: [الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ] (کسانی که دارائی خود را در شب و روز (و در همه اوضاع و احوال) و به گونه پنهان و آشکار می‌بخشند ، مزدشان نزد پروردگارشان (محفوظ) است و نه ترسی بر آنان است و نه ایشان اندوهگین خواهند

در صورتیکه نیت و هدف ربا نباشد، آشکارا صدقه دادن اِشکالی ندارد، خاصاً اگر در اظهار و اعلان خیرات، مصلحت راجح باشد، مانند: تشویق و ترغیب نمودن مردم، ولی در غیر آن، کتمان افضل است، تا مایه خجالت بی نوایان نشود، خلاصه در هر صورت، مصلحت وقت، رعایت گردد، خداوند تبارک و تعالی می فرماید: [إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَيَعِيماً هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِّنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ] (اگر بذل و بخششها را آشکار کنید ، چه خوب ، و اگر آنها را پنهان دارید و به نیازمندان بپردازید ، برای شما بهتر خواهد بود و برخی از گناهان شما را میزداید ، و خداوند آگاه از هر آن چیزی است که انجام می‌دهید .) بقره- 271

رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرموده اند: هفت کس اند که خداوند آنان را در سایهٔ عرشش در روزی که سایه ای جز سایهٔ عرشش وجود ندارد، جای میدهد ... (و از آن جمله) [وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ ، فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ] (... و مردی که پنهانی صدقه داد بگونه ای که دست چپش از آنچه دست راستش انفاق کرده باخبر نشد) متفق علیه
 الله متعال می فرماید: [وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِّنْ نَّفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِّنْ نَّذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ] (و هر هزینه‌ای را که (در راه خیر یا شر) متحمل می‌شوید ، یا هر نذری را که (در راه طاعت یا معصیت) به گردن می‌گیرید ، بیگمان خداوند آن را می‌داند ، و ستمگران را یاری نیست .) بقره- 270
 تأخیر پسندی در انجام دادن خیرات و صدقات کار ناشایسته است، زیرا وقتیکه موت در رسد ندامت سود نخواهد داشت : [وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِّنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَّ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ الصَّالِحِينَ وَلَنْ يُؤَخَّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَيْرٌ يَمَّا تَعْمَلُونَ] (از چیزهایی که به شما داده‌ایم بذل و بخشش و صدقه و احسان کنید ، پیش از آن که مرگ یکی از شما در رسد و بگوید : پروردگارا ! چه می‌شود اگر مدت کمی مرا به تأخیر اندازی و زنده‌ام بگذاری تا احسان و صدقه بدهم و در نتیجه از زمره صالحان و خویان شوم ؟ ! خداوند هرگز مرگ کسی را به تأخیر نمی‌اندازد هنگامی که اجلس فرا رسیده باشد . خداوند کاملاً آگاه از کارهایی است که انجام می‌دهید (و سزا و جزای شما را خواهد داد) .) المنافقون- 10- 11

مسلمان نباید در انفاق فی سبیل الله، از افلاس اندیشه کند، زیرا صرف کردن در راه خیر باعث برکت مال می گردد و حق تعالی معاوضهٔ آنرا میدهد، و حصول معاوضه در آخرت هم یقینی است : [قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ] (بگو : پروردگارم روزی را برای هر کس از بندگان که بخواهد فراخ و یا تنگ می‌گرداند ، و هر چه را

(در راه خدا) ببخشید و صرف کنید ، خدا جای آن را پر می‌کند ، و او بهترین روزی دهندگان است .

السبأء- 39

تردید و نوسان شیطانی را که در وقت پرداختن صدقات در ذهن و دماغِ خُطور می‌کند بایست با (استعاذه) معالجه نمود، و صدقه دهنده میزان هزینه اش را در نظر گرفته، صدقه و خیرات را بپردازد، اگر خداوند متعال برایش ثروت وافر عطا کرده است در آنصورت صدقاتش نیز بیشتر از دیگران باشد، البته با این باور که تضعیف ثواب به اصل نیت وابستگی دارد و کیفیتِ باطن بر کمیتِ ظاهر سبقت می‌جوید.

شخص صدقه دهنده ثابت می‌کند که از جملهٔ فعالین مکتب اسلام بوده و از فلسفه های کفری بیزار است، زیرا عملاً در بنای مساجد و مدارس و امداد مساکین و ایتمار و سایر وجوه خیر، جهت تحصیل مرزات الله سهم می‌گیرد. وجدان انسان آگاه و باایمان بهترین عامل تحریک و ترغیب وی می‌شود تا از تقدیم نمودن عمر و مال و جاننش فی سبیل الله دریغ نرزد.

خرج کردن مال در راههای خیر، جهت تقرب به الله جل جلاله سبب کم شدن ثروت نمی‌گردد، زیرا خداوند در آن برکت نموده و با تعویض و پاداشِ أُخروی بطور مضاعف جبران و تلافی می‌کند. [عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم) قال: ما نَقَصَتْ صدقةٌ من مال ، و ما زاد الله عبداً بعفوٍ إلا عزّاً ، و ما تواضعَ أحدٌ لله إلا رَفَعَهُ اللهُ عزوجل] (ابو هریره رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: هیچ صدقه ای مال را کم نساخت و خدا هیچ بنده ای را به عفو جز عزت نیفزود و هیچکس برای خدا فروتنی نکرد مگر اینکه خداوند او را بلند مرتبه نمود.) رواه مسلم

[و عن أبي هريرة رضي الله عنه أن النبي (صلى الله عليه وآله وسلم) قال: ما من يوم يُصيحُ العبادُ فيه

إلا ملكان ينزلان ، فيقول أحدهما : اللهم أعطِ مُنْفِقاً خَلْفاً ، و يقول الآخرُ : اللهم أعطِ مُمْسِكاً تَلْفاً] (ابو هریره رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: هیچ روزی نیست که بندگان صبح می‌کنند مگر اینکه دو فرشته پایین آمده و یکی از آنها می‌گوید: بار خدایا ! برای نفقه کننده عوض بده و دومی می‌گوید: بار خدایا! مال ممسک و بخیل را تلف کن.) متفق علیه

شخص متصدق بایست از مال حلال صدقه را بپردازد، و از پول حرام صدقه دادن جایز نیست، زیرا متصدق اساساً مالک آن نمی‌باشد، لذا وی از تصرف در آن مال شرعاً منع شده است، رسول خدا

عليه الصلاة والسلام می فرماید: [إن الله تعالى طيبٌ لا يقبلُ إلا طيباً] (همانا خدای تعالی پاکست و نمی پذیرد مگر پاکیزه را) مسلم

و در حدیث شریف ذیل این موضوع که (خداوند جل جلاله جز حلال و پاک را نمی پذیرد) بطور جمله‌ی معترضه ذکر شده است، پس در صورتیکه صدقه از کسب حلال و پاک باشد خداوند در آن برکت نموده تا اینکه بزرگ شده مانند کوه می شود: [مَنْ تَصَدَّقَ يَعْدِلُ تَمْرَةً مِنْ كَسْبِ طَيْبٍ، وَ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ، فَإِنَّ اللَّهَ يَقْبَلُهَا بِمِثْلِهَا، ثُمَّ يُرَبِّيهَا لِصَاحِبِهَا، كَمَا يُرَبِّي أَحَدَكُمْ قَلْوَةً حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ] (کسیکه قیمت یک خرمایی را از کسب حلال صدقه دهد - و خداوند جز حلال و پاک را نمی پذیرد - همانا خداوند آنرا به دست راستش (بلاکیف) پذیرفته و آنرا برای صاحبش پرورش میدهد چنانکه یکی از شما کره‌ی اسب خود را پرورش میدهد تا اینکه مثل کوه بزرگ می شود.) متفق علیه

باید دانست که خداوند جل جلاله در روز قیامت با بندگان کلام می کند که کیفیت آنرا فقط الله متعال می داند، و چون هر انسان مسئول عملکردهایش می باشد، پس مسلمان راست تا در فعل طاعات حریص بوده از منکرات اجتناب ورزد و آراسته با اعمال و خصال شایسته و بایسته گردد. پیامبر اکرم علیه الصلاة والسلام به صدقه دادن به حد توان، ولو مقدار اندک، جهت وقایه از آتش دوزخ ترغیب می فرماید: [عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ : اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ يَشِقُّ تَمْرَةً] متفق علیه

[وَ فِي رَوَايَةٍ لَهُمَا عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا سَيِّئٌ كَلِمَةً رُبُّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ، فَيَنْظُرُ أَيْمَنَ مِنْهُ فَلَا يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ، وَ يَنْظُرُ أَشْأَمَ مِنْهُ فَلَا يَرَى إِلَّا مَا قَدَّمَ، وَ يَنْظُرُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ تِلْقَاءَ وَجْهِهِ، فَاتَّقُوا النَّارَ وَ لَوْ يَشِقُّ تَمْرَةً، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَيَكَلِمَةَ طَيْبَةً] (از عدی بن حاتم رضی الله عنه روایت است که گفت: از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که میفرمود: خود را از دوزخ حفظ کنید هر چند به نیم دانه خرما باشد.) متفق علیه

و در روایتی از ایشان آمده که رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: خداوند با هر کدام شما سخن می گوید، در حالیکه بین شما و حق تعالی ترجمانی نیست و شخص به طرف راستش می نگرد و جز آنچه که پیش فرستاده نمی بیند، و به سمت چپ هم می بیند و جز آنچه انجام داده نمی بیند، و در پیش رویش هم می بیند و جز دوزخ چیز دیگری را در برابرش نمی یابد، پس از دوزخ خود را حفظ کنید هر چند به نیم دانه خرما باشد و کسیکه آنرا نیابد پس به سخنی نیکو خود را از دوزخ وقایه نماید.)

کرم و سخاوت رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) چنان بود که هر گاه کسی از ایشان چیزی را طلب می کرد، هرگز منع و رد نمی فرمود. [عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَا سَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ)]

سلم) شيئاً قَطُّ فقالَ : لا] (جابر رضی اللہ عنہ گفت: هرگز از رسول اللہ (صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم) چیزی خواسته نشد که (در پاسخ آن) نه ، گفته باشد.) متفق علیہ
همدردی با مستمندان، صادق ترین انگیزه نوع دوستی و شفاف ترین غریزه انسان پروری است، و اگر دیگران از خوان تو بهره مند شوند، تو نیز با خوشبختی آنان سعادت مند خواهی شد، در غیر آن با سرمایه ارجمندت بر باد رفته ای .
خرج کردن در راه رفاه بنی نوع، رضایت وجدان را بر هوای نفس ترجیح دادن است که عالیترین ارزش می باشد، و ایمان و وجدان، انسان متدین و متمدن را وادار می سازند تا راحت خویش را در آسایش دیگران جستجو کند.

ره نیک مردان آزاده گیر چو استاده ای دست افتاده گیر

چون عاقبت آدمی زاد به موت منتهی می شود، پس شهوت مال اندوزی نیز منتفی می گردد.

حدیث رضایی خدیجه